

ny celnej. Taki rynek nie mógł również powstać bez wprowadzenia wymiennalności walut.

W końcowych rozważaniach autor wskazuje na pewne przyszłościowe warianty rozwoju RWPG, co poszczególne kraje powinny uczynić i co powinna uczynić sama RWPG, aby doszło do ściślejszej współpracy i integracji rynków. Kończąc swą pracę autor nie mógł jednak przewidzieć w jak szybkim tempie będzie postępował rozpad RWPG.

W ocenie autora, RWPG była organizacją, której przypisywane wcześniej osiągnięcia niewiele miały wspólnego z jej działalnością, podobnie jak końcowe jej niepowodzenia nie mogą być zapisane tylko na jej rachunek.

Książka ma charakter publicystyczny. Może wzbudzić zaciekawienie osób interesujących się problematyką europejską i sprawami Związku Radzieckiego, który odgrywał dominującą rolę w RWPG.

Zdzisław W. Puślecki

Wspólnota Europejska w oczach Polaków. Wybór publicystyki i dokumenty.
Polonia Book Fund. London 1989, 222 ss.

Wobec rosnącego zainteresowania Europą, a szczególnie wobec konieczności poznania tego, co dzieje się w krajach Dwunastki, warte odnotowania są wszelkie inicjatywy wydawnicze przybliżające tę wiedzę. Rok wydania książki nie deaktualizuje omawianych w niej problemów i nie powoduje, że prezentacja różnych poglądów ma tylko walor historyczno-poznawczy. Nadal bowiem trwa dyskusja na temat uczestniczenia Polski w procesie integracji europejskiej, warunków, korzyści i zagrożeń. Godne więc refleksji są wszelkie przemyślenia dotyczące tych problemów.

Prezentowana książka jest drugą publikacją o Wspólnocie Europejskiej przygotowaną przez Zdzisława Najdera i wydaną przez wydawnictwo Polonia Book Fund. Pierwsza, zredagowana wspólnie z Janem Pomianem, zatytułowana *Wspólnota Europejska — przewodnik*, ukazała się w 1982 r. i zawierała między innymi wybór dokumentów tworzących podstawy Wspólnot.

Redaktor omawianej publikacji kierował się zarówno chęcią przekazania podstawowych informacji o aktualnym stanie Wspólnoty Europejskiej, celach, które sobie stawia — zwłaszcza w związku z związkiem z planami utworzenia wielkiego rynku wewnętrznego („Europa 1992”) i problemach, na jakie napotyka w realizacji tych zamierzeń, jak i przedstawienia polskich poglądów na temat rozwoju Wspólnoty Europejskiej, jej znaczenia dla Polski i perspektywy wzajemnych stosunków.

Na treść publikacji złożyło się: kalendarium Wspólnoty Europejskiej (z uwzględnieniem niektórych wcześniejszych projektów i myśli dotyczących federacji europejskiej, od Wielkiego Planu Maximilien de Béthune z 1638 r.), krótka informacja o czterech instytucjach Wspólnoty Europejskiej: Parlamencie Europejskim, Radzie Komisji i Trybunale Sprawiedliwości, wybrane dokumenty prawne Wspólnoty: Jednolity Akt Europejski i Wspólnotowa Karta Podstawowych Praw Socjalnych, wybór wypowiedzi polityków i publicystów Zachodu na temat Wspólnoty (między innymi J. Delorsa, H. Kohla, T. G. Asha, Z. Brzezińskiego), przemówienie Jana Pawła II w Parlamencie Europejskim oraz najobszerniejsza część: antologia polskiej publicystyki. Pojawiają się tutaj m.in. takie nazwiska, jak K. Dziewanowski, B. Geremek, W. Kuczyński, E. J. Osmańczyk, B. Toruńczyk, L. Unger.

Niewątpliwą zaletą tego zestawienia jest to, że wyboru tekstów dokonano zarówno z polskich czasopism krajowych (obu obiegu), jak i emigracyjnych. Różnią się one „ciężarem gatunkowym” poruszanych problemów, ładunkiem informacji i emocji, sposobem widzenia Wspólnoty Europejskiej, jej tożsamości, interpretacją szans i zagrożeń, jakie niesie proces integracji. Łączy — troska o jedność Europy, nadzieja na postęp i rozwój całego kontynentu, chociaż wizje te nie są wolne od wątpliwości, „czy Europa jest jeszcze możliwa” i czy obie części Europy mają jeszcze „o czym ze sobą rozmawiać”? Wielu jednak wydaje się podzielać opinię Pierre'a Bévégovoy'a (cyt. za A. Krzeczunowiczem), że „Europa jest jedynym kontynentem, na którym udało się dotąd pogodzić wymogi wzrostu gospodarczego, demokracji politycznej i solidarności społecznej”.

Hanka Dmochowska

Europa w obliczu integracji. Wybrane zagadnienia. Praca zbiorowa pod redakcją Janusza Stefanowicza. PAN Instytut Nauk Politycznych, Warszawa 1990, 181 ss.

Integracja kontynentu europejskiego jest wyzwaniem dla wszystkich narodów europejskich. Rozpoznanie europejskiej „rzeczywistości integracyjnej” lat dziewięćdziesiątych oraz miejsca Polski w procesach integracyjnych, które są wielką szansą „wybicia się Polski na nowoczesność”, stało się celem badań podjętych w 1989 r. przez nowo powstały Zakład Problemów Ogólnoeuropejskich Instytutu Nauk Politycznych PAN. Z licznych opracowań jego pracowników, pięć złożyło się na niniejszą publikację. Przeglądu minionych i aktualnych teorii integracyjnych podjął się J. Mrozek. Stanowiska różnych państw wobec perspektyw rozwoju procesu integracji europejskiej przedstawili: I. Frumkina (z perspektywy radzieckiej polityki i politologii), E. Cziomer (wpływ zjednoczenia Niemiec na przyszłość Europy) oraz J. Mrozek i C. Wernic (o konieczności adaptacji do warunków „Europa 1992” państw pozostających poza Wspólnotą Europejską). Zbiór zamyka esej J. Stefanowicza *Wyzwania integracyjne współczesnej Europy*. Autor wskazuje na główne motywy (bezpieczeństwo i rozwój) oraz na bariery ekonomiczne i pozaekonomiczne. W konkluzji stwierdza, że jedynym racjonalnym i pragmatycznie możliwym wyjściem jest proces stopniowego osiągnięcia równowagi militarnej, ekologicznej i najtrudniejszej do osiągnięcia — równowagi między przyspieszonym rozwojem europejskiego Wschodu a spokojnym wzrostem dobrobytu Europy Zachodniej. Może się to dokonać jedynie przy rozsądnej pomocy świadczonej biednym przez bogatszych i poprzez budowanie mechanizmów integracyjnych w skali ogólnoeuropejskiej. Mimo iż w podtytule zastrzeżono, że w książce znalazły się tylko wybrane zagadnienia, dobór problemów, jak i lektura niektórych partii publikacji nie spełnia rozbudzonych oczekiwań.

Hanka Dmochowska